

Τον Νίκο Δημόπουλο δεν πρόλαβα να τον γνωρίσω, παρά μόνο από τη φωτογραφία του που είναι αναρτημένη στο χώρο της Γραμματείας του Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ και τις συχνές αναφορές των συναδέλφων, των μαθητών και των συνεργατών του, στο έργο του και την προσφορά του στο ΕΜΠ.

Δεν θάταν υπερβολικό να πεί κανείς σήμερα, 13 χρόνια μετά το θάνατό του, ότι ο Νίκος Δημόπουλος υπήρξε ένας θρύλος, ένα πρόσωπο που δεν χάθηκε ούτε για μία στιγμή από το χώρο στον οποίο εργάστηκε και τόσα προσέφερε. Ήταν πραγματικά από τους ανθρώπους που μπορεί κανείς αβίαστα να τους χαρακτηρίσει «χαρισματικούς», ένας άνθρωπος ζωντανός με όλη τη σημασία της λέξεως, εφ' όσον παραμένει ακόμα ζωντανός και μνημονεύεται σχεδόν καθημερινά απ' όσους τον γνώρισαν.

Προσπαθώντας να συλλέξω στοιχεία γι' αυτό το μικρό αφιέρωμα, σ' όποιον κι αν απευθύνθηκα, άκουγα τη στερεότυπη φράση: «Τί να σου πρωτοπώ για το Δημόπουλο; Ήταν ο πρώτος σε όλα. Ήταν ο ένας. Ο μοναδικός!»

Ο Νίκος Δημόπουλος, δεν ήταν απλώς ένας Καθηγητής του Τμήματος Μηχανολόγων. Ήταν ένα πολύπλευρο ταλέντο, ένας αγωνιστής σε πολλούς στίβους, ένας πρωταθλητής σε πολλούς αγώνες.

Γεννήθηκε το 1922 στην Καλαμάτα. Το 1938 εισήχθη στην Σχολή Μηχανολόγων-Ηλεκτρολόγων του ΕΜΠ και απεφοίτησε το 1943. Κατά την διάρκεια ακόμα των σπουδών του, έτυχε υποτροφίας από τη Σύγκλητο και η επιτυχία της διπλωματικής του εργασίας, έκανε τις τότε Πρυτανικές αρχές να τον προτείνουν να αναλάβει σοβαρή θέση στους Ελληνικούς Σιδηροδρόμους, την οποία όμως δεν ανέλαβε διότι ήταν ήδη απασχολημένος στα Ναυπηγεία «Βασιλειάδης».

Υπηρέτησε τη θητεία του στο Ναυτικό, στην πολύ επικίνδυνη ειδικότητα αλιείας ναρκών στο Αιγαίο, το οποίο ήταν κατάσπαρτο από τα Γερμανικά στρατεύματα κατοχής. Στη συνέχεια εργάστηκε ως Προϊστάμενος Μηχανικός στο Εργοστάσιο «Μαλκότση» στις κατασκευές εξαρτημάτων μεγάλων μηχανών DIESEL των Ντιζελεκτρικών σταθμών των πόλεων της χώρας, που σχεδόν δεν λειτούργησαν λόγω των καταστροφών και ελλείψεων που προκάλεσε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος.

Αργότερα, και ενώ είχε ήδη διοριστεί πλέον Επιμελητής στην Έδρα Στοιχείων Μηχανών του ΕΜΠ, με υποτροφία της Εταιρείας Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων, μετέβη στη Ζυρίχη για ευρύτερες σπουδές στο Ομοσπονδιακό Πολυτεχνείο της Ελβετίας. Εκεί ασχολήθηκε κυρίως με τις Μηχανές Εσωτερικής Καύσεως (ΜΕΚ) και τη Θερμοδυναμική. Ανήσυχος όμως πνεύμα, όπως πράγματι ήταν, και πεπεισμένος ότι οι επιστήμες και οι γνώσεις δεν είναι αποκομμένες η μία

από την άλλη, επωφελήθηκε της παραμονής του στο φημισμένο αυτό Πολυτεχνείο, για να «φρεσκάρει» και να διευρύνει τις γνώσεις του, σε ολόκληρο το φάσμα της επιστήμης του Μηχανολόγου Μηχανικού. Έτσι, συνέταξε σχετικές εκθέσεις στην Γενική Πειραματική Φυσική, τα Εφηρμ. Μαθηματικά, στη Ρευστομηχανική, την Αερο-Αεροδυναμική, τις Υδραυλικές και Υδροηλεκτρικές εγκ/σεις, στις Θερμικές, Ψυκτικές εγκ/σεις και τον Κλιματισμό.

Εκπόνησε διδ. διατριβή στο Ινστιτούτο του Prof. Dr. Eicholberg σε θέμα επί των Μηχανών Εσωτερικής Καύσεως και έτυχε διπλώματος Δρος των Τεχνικών Επιστημών, σε μια εποχή που το διδ. δίπλωμα δεν ήταν προσόν για την κατάληψη Καθηγητικής θέσης και το διέθεταν τόσοι λίγοι.

Τον Μάρτιο του 1956, εξελέγη παμψηφεί έκτακτος επί τριετή θητεία Καθηγητής του ΕΜΠ, στην Έδρα Μηχανών Εσωτερικής Καύσεως, η οποία για πρώτη φορά πληρώθηκε τότε, και στην οποία ο Νίκος Δημόπουλος μετέφερε όλο τον πλούτο των γνώσεών του και της εμπειρίας του δημιουργώντας το Ευρωπαϊκού τύπου, για την εποχή εκείνη, Εργαστήριο Μ.Ε.Κ., που ακόμα και σήμερα θεωρείται ένα από τα καλύτερα και εξακολουθεί να φέρει τη σφραγίδα της δικής του προσωπικότητας. (Την εποχή εκείνη η Γερμανία, μέσω των Γερμανικών επανορθώσεων, θέλησε να δωρήσει στο Πολυτεχνείο εργαστηριακό εξοπλισμό. Ο νέος δραστήριος Καθηγητής Νίκος Δημόπουλος διορίστηκε από την Σύγκλητο εκπρόσωπός της και μετέβη στην Γερμανία για την επιλογή των οργάνων που θεωρούντο πλέον κατάλληλα. Τα όργανα που επέλεξε ο Νίκος Δημόπουλος, μέχρι σήμερα αποτελούν το βασικό εξοπλισμό του Εργαστηρίου Ατμοκινητήρων και Λεβήτων που ιδρύθηκε τότε και περιλαμβάνει κυρίως ολόκληρο το συγκρότημα Ατμολέβητος και Στροβιλογεννήτριας του Εργαστηρίου των ΜΕΚ, που είναι από τα καλύτερα που υπάρχουν και όχι μόνο στον Ελληνικό χώρο, και του Εργαστ.,

Ηλεκτρικών Μετρήσεων. Τότε ενεργοποιήθηκαν και τα αντίστοιχα εργαστήρια στο ΕΜΠ).

Τον Οκτώβριο του 1957, ανατίθεται στον Νίκο Δημόπουλο η χηρεύσασα Έδρα Υδροδυναμικών Μηχανών, η οποία κατόπιν προτάσεώς του, μετωνομάστηκε σε Έδρα Μηχανικής των Ρευστών και Υδροδυναμικών Μηχανών, και έτσι, για πρώτη φορά στο ΕΜΠ, εισήχθη το μάθημα της Μηχανικής των Ρευστών -ένα από τα σπουδαιότερα μαθήματα της Σχολής- ως ιδιαίτερο μάθημα.

Το 1959 εκλέγεται έκτακτος μόνιμος Καθηγητής και στις 30.3.1967, εκλέγεται τακτικός Καθηγητής (η καθυστέρηση εκλογής του σε θέση τακτ. Καθηγητή, οφείλεται στο νόμο της εποχής, σύμφωνα με τον οποίο, για να πληρωθεί θέση Καθηγητή έπρεπε πρώτα να κενωθεί η θέση) ενώ διατελεί και Κοσμήτωρ της Σχολής όπου από τη θέση αυτή αναδεικνύεται ένα ακόμα ταλέντο του, η ικανότητα του σε θέματα Διοικήσεως (Για την διοικητική του ικανότητα, ακόμα και σήμερα μνημονεύεται στη ΔΕΗ, της οποίας διετέλεσε Διοικητής επί διετία και «άφησε εποχή» παρά το μικρό διάστημα που ανέλαβε τη θέση).

Συνέγραψε εκπαιδευτικά βοηθήματα και εκπόνησε επιστημονικές-ερευνητικές εργασίες, μελέτες, τεχνικές εκθέσεις επί θεμάτων που του ανατέθηκαν από την Πολιτεία, που η διορατικότητά του εξακολουθεί να τις κάνει χρήσιμες για την ελληνική κοινωνία του σήμερα και του αύριο (π.χ. συμμετέσχε ενεργά στην κατάρτιση της βασικής μελέτης του μεγάλου αντιδραστήριου Υλίκης για την ύδρευση των Αθηνών, συνέταξε έκθεση για τις επιβλαβείς επιδράσεις στο περιβάλλον των καυσαερίων των κινητήρων οχημάτων και την ανάγκη λήψης μέτρων για την ελάττωση του κινδύνου ρύπανσης κ.λπ).

Ο Νίκος Δημόπουλος, ανήκε στην γενιά των Μηχανικών, που άντλησαν τη γνώση, όχι μόνο από τις σπουδές τους, αλλά και από την πρακτική εξάσκηση και σκληρή δουλειά στην Βιομηχανία και γενικά την εφαρμογή της επιστήμης. Ήταν κάτι που το θεωρούσε απαραίτητο, όπως άλλωστε και όλοι οι σύγχρονοί του Καθηγητές ΕΜΠ, γι' αυτό και η γνώση του ήταν πλήρης και η μεταφορά της στους διαδοχόμενους ανεκτίμητη. Έτσι, όντας Καθηγητής, δεν λυπήθηκε ούτε χρήματα ούτε και χρόνο διακοπών- που δεν έκανε- πηγαίνοντας τα καλοκαίρια σε εργοστάσια κατασκευής, δουλεύοντας σε γραφεία μελετών και τα εργαστήρια τους, όπως στα Εργοστάσια κατασκευών DIESEL της MAN στη Γερμανία, Burmeister-Wain στη Δανία και στο εργοστάσιο Αεροπορικών Αεροστροβίλων της SNECMA στη Γαλλία. (Όταν ιδρύθηκε η νέα έδρα Θερμικών Στροβιλομηχανών, στη Σχολή Μηχανολόγων-Ηλεκτρολόγων του ΕΜΠ, του ανετέθη η κηδεμονία της μέχρι πληρώσεώς της και εκεί, δίδαξε τα μαθήματα επί των Ατμοστροβίλων και Αεροστροβίλων).

Ο Νίκος Δημόπουλος, υπήρξε μέλος αποστολών (ελληνικών και διεθνών) και εντεταλμένος εκπρόσωπος Ελληνικών Βιομηχανιών (με τις οποίες συνεργάστηκε) ανά τον κόσμο, με απώτερο σκοπό την μεταφορά της

διεθνούς γνώσεως και εμπειρίας στον Ελληνικό χώρο. Αξίζει να σημειωθεί, ως ελάχιστη ένδειξη της προσφοράς του ότι, σε δική του έκθεση βασίστηκε το επίσημο πρόγραμμα εκπαίδευσας τεχνιτών.

Παρά τον τεράστιο όγκο της δουλειάς του, μετείχε σε πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις, στα πλαίσια της ακαδημαϊκής ζωής, όπως ομάδες συνεργασίας επί διαφόρων πνευματικών, αισθητικών προβλημάτων και πάσης φύσεως σπορ (ως εποπτεύων Καθηγητής της Σωματικής Αγωγής ΕΜΠ, δημιούργησε τον εξοπλισμό του Γυμναστηρίου και έφερε πρώτη φορά τα σκί, για την εκπαίδευση και άθληση των σπουδαστών στα χειμερινά σπορ), αρθρογραφώντας μάλιστα και σε περιοδικά, όπως στο περιοδικό της Μ.Α.Ν., προβάλλοντας την χώρα στο εξωτερικό και δεχόμενος για την προσφορά του αυτή τις ευχαριστίες του ΕΟΤ.

Ο Νίκος Δημόπουλος, άνθρωπος με λεπτό χιούμορ, είχε ανεπτυγμένο το αίσθημα του δικαίου και το χάρισμα να επιλέγει τους συνεργάτες του. Δεν ανεχόταν τους τεμπέληδες. Αν και συγκεντρωτικός (στην περίπτωση του ο συγκεντρωτισμός απεδείχθη θετικός), άφηνε να αναπτυχθούν οι πρωτοβουλίες των άλλων, τόσο με το διάλογο όσο και πάνω στο αντικείμενο εργασίας.

Ήταν βαθύτατα δημοκρατικός, ενεργός πολέμιος της δικτατορίας, έντιμος με όλη τη σημασία της λέξεως και ήξερε να μεταδίδει τους οραματισμούς του και τη χαρά της εργασίας, εμπνέοντας τους μαθητές και συνεργάτες του.

Ο ξαφνικός θάνατός του, σε τόσο δημιουργική ηλικία, στις 25.1.1979, ήταν ένα πραγματικό σοκ για την Σχολή Μηχανολόγων, από το οποίο δεν φάνηκε να έχει συνέλθει ακόμα. Είναι χαρακτηριστικό ότι πέθανε την παραμονή που επρόκειτο να επισκεφθεί το Imperial College στο Λονδίνο, για συνεργασία και συμβουλές στο σχεδιασμό του Εργαστηρίου Μηχανών Εσωτερικής Καύσεως που επρόκειτο να ανεγείρει στην Πολυτεχνειούπολη Ζωγράφου (και το οποίο δεν έχει ανεγερθεί μέχρι σήμερα).

Το κενό που άφησε τόσο στην επιστήμη, στην έρευνα και στην εκπαίδευση, όσο και σε θέματα διοικήσεως, ήταν μεγάλο και εξακολουθεί να είναι μεγάλο, γιατί η έλλειψη ενός τέτοιου Καθηγητή και ενός ανθρώπου όπως ο Νίκος Δημόπουλος, δεν μπόρεσε να αναπληρωθεί ακόμα, τουλάχιστον αν πιστέψουμε αυτούς που είχαν την τύχη να συνεργαστούν μαζί του εκείνη την εποχή.

Οι μαθητές του, προσπάθησαν να χωρέσουν την προσφορά του σ' ένα δίστιχο, που λαξυτήκε στον τάφο του μεγάλου τους δασκάλου: *«Ευλαβικά προσκυνούμε την αναχώρησή σου, μ' ένα μεγάλο ευχαριστώ γι' αυτά που ως άνθρωπος και δάσκαλος μας δίδαξες. Μεγάλε Δάσκαλε, καλό σου ταξίδι».*

Οι συνεργάτες, οι συνάδελφοί του και η Σχολή, αναγνωρίζοντας την προσφορά του αυτή, διατήρησαν το γραφείο του (όπου ταυτόχρονα διατηρούσε και μια ιδιαίτερα πλούσια βιβλιογραφία σε βιβλία και περιοδικά για τις ΜΕΚ), όπως το είχε αφήσει, δείχνοντας με τον τρόπο αυτό το σεβασμό τους στην μεγάλη αυτή μορφή

της επιστήμης. Σε μια εποχή που η ανάγκη χώρων εργασίας, σ' ένα Πολυτεχνείο με τόσα μέλη ΔΕΠ, είναι επιτακτική, κανείς δεν επεχείρησε, ούτε καν σκέφτηκε να καταλάβει και να αλλάξει την όψη του χώρου εργασίας του ανθρώπου που τόσα προσέφερε, που έζησε, και πέθανε στην κυριολεξία πάνω στο καθήκον. Το να τιμάς το δάσκαλό σου, το φίλο, το συνεργάτη, είναι δείγμα ανθρωπισμού και μιá ηθική που πρέπει να έχει κάθε μέλος της κοινωνίας, ιδίως όταν τα μέλη αυτά ανήκουν σε μιá ακαδημαϊκή κοινότητα. Ο Νίκος Δημόπουλος ευτύχησε να έχει τέτοιους συναδέλφους, τέτοιους φίλους, τέτοιους μαθητές.

Στην ιδιωτική του ζωή ήταν πατέρας δύο παιδιών και σύζυγος της Ελένης Γαλάνη.

Τα παιδιά του Νίκου και της Ελένης Δημοπούλου, σήμερα έχουν σπουδάσει: ο γιός του Παναγιώτης είναι Μηχανολόγος Μηχανικός και εκπονεί διδ. διατριβή στη Ζυρίχη και η κόρη του Μαρία, Αρχιτέκτων του ΕΜΠ.

Αντί Μνημοσύνου Για τον ΒΑΣΙΛΗ ΙΑΤΡΙΔΗ

Στα τέλη του προηγούμενου χρόνου η Πολυτεχνειακή Κοινότητα και ιδιαίτερα το Τμήμα Χημικών Μηχανικών έγιναν πιο φτωχοί με το θάνατο του καθηγητή Βασίλη Ιατρίδη.

Ο καθηγητής, ο συνάδελφος, ο άνθρωπος, ο φίλος Βασίλης Ιατρίδης, έφυγε νωρίς από κοντά μας, μετά μια μακροχρόνια πάλη με τον θάνατο, πάνω στην πιο δημιουργική περίοδο της επιστημονικής του ζωής. Κτυπήθηκε σκληρά από την ύπουλη αρρώστια, πάλεψε όσο λίγοι, και έμεινε όρθιος μέχρι το τέλος. Ακόμα πριν μερικούς μήνες, τον θυμόμαστε να έρχεται υποβασταζόμενος και να παρακολουθεί διπλωματικές και διδακτορικά, τον θυμόμαστε να προγραμματίζει την έρευνα στο Εργαστήριο Ανοργάνων Υλών και να συμμετέχει στις διαδικασίες του 4ου Τομέα. Είχε ένα έρωτα για την ζωή και την επιστήμη του και μέσα από αυτόν προσπαθούσε ν' αντιπαλέψει τις οδυνηρές καταστάσεις που του επεφύλασσε η μοίρα.

Η εξέλιξη του στο Πολυτεχνείο ήταν εντυπωσιακή και δικαιολογούσε απόλυτα τα προσόντα του και την διαρκή του έφεση για αναβάθμιση των γνώσεών του. Έτσι, μέσα σε ένδεκα χρόνια από τον αρχικό του διορισμό το 1971 ως βοηθού στο Εργαστήριο Ανόργανης και Αναλυτικής Χημείας, και αφού ενδιάμεσως είχε μεταταχθεί σε θέση έμμιθου Επιμελητή και αργότερα μόνιμου Λέκτορα, εκλέγεται έκτακτος επί ηγεσία Καθηγητής στην τότε εδρα της Τεχνολογίας Ανοργάνων Υλών. Τέλος μετά από τρία ακόμα χρόνια εντάσσεται αυτοδίκαια και μονιμοποιείται στη θέση του Καθηγητή.

Στο διάστημα αυτό η παραγωγή επιστημονικών εργασιών και συγγραμμάτων καθώς και η συμμετοχή του

Σίγουρα το αφιέρωμα αυτό, είναι πολύ συνοπτικό για τη μεγάλη και την πολύπλευρη προσφορά του Νίκου Δημόπουλου.

Μερικοί άνθρωποι γεννιούνται με χαρίσματα και πολλές δυνατότητες. Ο Νίκος Δημόπουλος ήταν ένας από το σπάνιο αυτό είδος, ώστε η ζωή και το έργο του, να μην μπορεί να χωρέσει στις λίγες γραμμές ενός αφιερώματος και μάλιστα όταν το έργο του ουσία δεν τελείωσε, δεν ξεχάστηκε μετά το θάνατό του, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει και να συνεχίζεται, σα να είναι ο ίδιος πάντα εδώ, σα να δίνει ο ίδιος πάντα κατευθύνσεις. Σκέφτομαι λοιπόν, πως ίσως η φράση που χρησιμοποιήσαν στα ερωτήματά μου όλοι όσοι τον γνώρισαν, να αποδίδει καλύτερα την προσωπικότητά του. «Τί να πρωτοπεί κανείς για τον Νίκο Δημόπουλο; Ήταν ο πρώτος!». Ο μοναδικός!.

Ευγενία Γ. Κουτσουλιέρη*

σε διάφορα συνέδρια και σεμινάρια, ήταν το ίδιο εντυπωσιακές. Με ιδιαίτερη επιτυχία επίσης ασχολήθηκε και με την επίλυση βιομηχανικών προβλημάτων σε θέματα σχετικά με το αντικείμενο της θεσεώς του ως Καθηγητή. Η πολύμηνη μετάβασή του τέλος στις ΗΠΑ στο Caltech, συνέβαλε στην πληρέστερη ενημέρωσή του σε σύγχρονα θέματα της ειδικότητάς του.

Ο Βασίλης Ιατρίδης ήταν ικανός και εργατικός επιστήμονας με διάθεση για μετάδοση γνώσης προς τους φοιτητές. Ιδιαίτερα προσιτός και αγαπητός, συνεργαζόταν πρόθυμα με όποιον ζητούσε την βοήθειά του και δεν περιοριζόταν σε μια απλή απάντηση, αλλά βοηθούσε με κατάλληλη επαγωγική συζήτηση σε πλήρη αποσαφήνιση των θεμάτων.

Την ιδιαίτερη αγάπη του για το Πολυτεχνείο και το Τμήμα Χημικών Μηχανικών, έδειξε έμπρακτα στα γεγονότα του Πολυτεχνείου, τον Νοέμβριο του 1973, όπου ευρίσκει στα κτίρια της τότε Σχολής Χ.Μ. εκθέτοντας άμεσα την ζωή του σε κίνδυνο για να σώσει τα εργαστήρια, και γι' αυτό η Σύγκλητος του απένειμε εύφημη μνεία. Σε πολλούς από μας είναι γνωστή η ταλαιπωρία του κατά την διάρκεια της πολυήμερης κρατησής του στα ΕΑΤ-ΕΣΑ.

Το κείμενο αυτό στο πρώτο τεύχος του περιοδικού του ΕΜΠ, αποτελεί μια ελάχιστη αναγνώριση της προσφοράς του καθηγητή Βασίλη Ιατρίδη στο Τμήμα Χημικών Μηχανικών. Είναι σίγουρο ότι όσο περνά ο καιρός, τόσο η ελλειψή του αναμεσά μας θα είναι περισσότερο έντονη.

Σταμάτης Τοίμας**

(*) Η Ε. Κουτσουλιέρη είναι Αναπλ. Γραμματέας του Τμ. Μηχανολόγων Ε.Μ.Π.

(**) Ο Σ. Τοίμας είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Χημικών Μηχανικών